

ศักยภาพการพัฒนาโฮมสเตย์เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว
ของชุมชนวอแก้ว อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง

The Potential of Homestay in Tourism Promotion of the
Waokaew Community Hang Chat District, Lampang Province

ดาวเดือน อินเตชะ¹ สุทธิศักดิ์ แสงศักดิ์² และ พิมพิศา จันทรมณี³
Daoduean Inteacha¹, Suttisak Sawangsak² and Pimpisa chanmanee³

E-mail: nong_law@hotmail.com

คณะบริหารธุรกิจและเทคโนโลยี วิทยาลัยอินเตอร์เทคลำปาง^{1,2}
Business Administration and Technology, Lampang Inter-Tech College
คณะบริหารธุรกิจและนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา³

Business Administration and Communication Arts University of Phayao³

(Receipt of the manuscript: January 17, 2023; Receipt of the revised manuscript:
May 3, 2023; Acceptance of the final manuscript: May 12, 2023)

บทคัดย่อ

งานวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาศักยภาพในการพัฒนาโฮมสเตย์เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนวอแก้ว อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง โดยการใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณด้วยวิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ เครื่องมือที่ใช้ คือแบบสอบถามเก็บกับนักท่องเที่ยวที่มาพักโฮมสเตย์ จำนวน 270 คน การวิจัยครั้งนี้ใช้การวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้สถิติพรรณนาด้วยค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ให้ความเห็นว่าศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวของโฮมสเตย์ อยู่ในระดับมาก โดยประเด็นที่นักท่องเที่ยวให้ความคิดเห็นมากที่สุด คือ มีทำเลที่ตั้งใกล้ธรรมชาติและเหมาะสมแก่การพักผ่อน รองลงมาคือ เจ้าของบ้าน (โฮมสเตย์) มีความเป็นมิตร เต็มใจให้บริการ

ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวที่เข้าพักในโฮมสเตย์ พบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีความเห็นมากที่สุด คือ ด้านที่พักแรม พบว่า บ้านพักเป็นสัดส่วน

มีเครื่องนอน อุปกรณ์ครบถ้วน สะอาด มีมุมพักผ่อนภายในบ้าน รongลงมา ด้านแหล่งท่องเที่ยวพบว่า มีแหล่งท่องเที่ยวที่อุดมสมบูรณ์อยู่เป็นจำนวนมาก ส่วนด้านคมนาคม พบว่ามีการคมนาคมที่สะดวกสบาย มีบริการรถสาธารณะที่ให้บริการ ด้านความปลอดภัย พบว่าสถานที่มีความปลอดภัย และด้านอาหาร พบว่า มีร้านอาหารให้บริการนักท่องเที่ยวอยู่เป็นจำนวนมาก

คำสำคัญ: ศักยภาพ, โหมดสเตรย์, การส่งเสริมการท่องเที่ยว

Abstract

The research aimed to assess the tourism-promoting potential of homestays in the Wo Kaeo community, located in the Hang Chat District of Lampang Province. A quantitative research approach was adopted, employing random sampling to obtain a sample of 270 homestay-using tourists. Data collection involved the use of a questionnaire, and analysis was conducted using descriptive statistics such as percentage, mean, and standard deviation. The findings indicated that, according to the respondents, homestays exhibited high potential in promoting tourism. The location of the homestays, which offered proximity to natural surroundings for relaxation, garnered the most positive feedback from tourists. This was followed by the friendliness and hospitality of the homestay owners.

The analysis of the respondents' feedback regarding homestays revealed a generally high level of satisfaction. Among the various aspects examined, the highest satisfaction was observed in accommodation, which was praised for its privacy, well-equipped amenities including bedding, cleanliness, and provision of a relaxing area. Following closely was the satisfaction with tourist attractions, which were described as being in excellent

condition and offering diverse options. The transportation system was deemed convenient, with a well-developed network of public transportation. In terms of safety and security, the area was considered safe. Lastly, there was an abundance of restaurants available to cater to the culinary preferences of the tourists.

Keywords: Potential, Homestay, Tourism Promotion

บทนำ

การส่งเสริมการท่องเที่ยวเป็นสิ่งที่มีรัฐบาลไทยให้ความสำคัญเป็นอย่างยิ่งเพื่อฟื้นฟูเศรษฐกิจของประเทศ จึงมีนโยบายการพัฒนาการท่องเที่ยวในเชิงรุกอย่างต่อเนื่อง และเพิ่มการกระจายรายได้สู่ชุมชนและภาคเกษตรกร ดังแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 มียุทธศาสตร์ที่การสร้างเสริมความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจและแข่งขันได้อย่างยั่งยืนโดยมีแนวทางการพัฒนาที่สำคัญคือ การเสริมสร้างและพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันของภาคการผลิตและบริการ มุ่งเน้นการสร้าง ความเชื่อมโยงของห่วงโซ่มูลค่าระหว่างภาคเกษตร อุตสาหกรรม บริการ เพื่อยกระดับศักยภาพในการแข่งขันของประเทศ โดยยกระดับการผลิตสินค้าเกษตรเข้าสู่ระบบมาตรฐาน (แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12, 2559) การท่องเที่ยวแบบเดิมนานวันเข้าก็ยิ่งเป็นการท่องเที่ยวที่มีคุณภาพต่ำลงเนื่องจากกลายเป็นการท่องเที่ยวมวลชนที่ส่วนใหญ่เดินทางเข้าชนสถานที่และถ่ายรูปเท่านั้น แต่นักท่องเที่ยวรุ่นใหม่มีความต้องการที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมกับคนในชุมชนในพื้นที่ที่ตนไปเที่ยว โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องของวัฒนธรรมไม่ว่าจะเป็นการร่วมทำกิจกรรมหรือชมวิถีชีวิตของคนในชุมชน (สถาบันท่องเที่ยวโดยชุมชน, 2557) และทั้งนี้ได้เป็นเครื่องมือสร้างความเข้มแข็งขององค์กรชาวบ้านในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม โดยกระบวนกรมีส่วนร่วมของคนในชุมชนให้ชุมชนได้มีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางการพัฒนาและได้รับประโยชน์จากการท่องเที่ยว (ศูนย์ประสานงานเครือข่ายการท่องเที่ยวชุมชน, 2559) ทั้งนี้รัฐบาลที่มีมาตรการส่งเสริมการท่องเที่ยวในประเทศในแคมเปญ “วิถีไทย เก๋ไก๋ อย่างยั่งยืน” โดยจังหวัดลำปางได้เชื่อมโยงวิสัยทัศน์คู่กับ

แคมเปญ “เมืองต้องห้ามพลาต..เมืองที่ไม่หมุนตามกาลเวลา” และมีมาตรการกระตุ้นเศรษฐกิจโดยเน้นย้ำความสำคัญของคนในท้องถิ่น ของดีเมืองลำปาง การท่องเที่ยวโดยชุมชน (แผนพัฒนาจังหวัดลำปาง, 2562) ทางจังหวัดมีการส่งเสริมการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง และเนื่องจากจังหวัดลำปางมีแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นจำนวนมาก การพัฒนาโฮมสเตย์จึงเป็นส่วนหนึ่งที่สามารถสร้างความประทับใจ สร้างประสบการณ์ และสามารถช่วยในการพัฒนาการท่องเที่ยวได้ ซึ่งหนึ่งในนั้นคือ ชุมชนบ้านวอแก้ว อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง ชุมชนวอแก้วเป็นชุมชนการท่องเที่ยวเชิงเกษตร และเป็นชุมชนนำร่องของตำบลในการพัฒนาการท่องเที่ยว ชุมชนนี้ยังคงความดั้งเดิมทางวัฒนธรรม บ้านเรือน และความเป็นอยู่ของคนในชุมชน อีกทั้งทางชุมชนยังมีโฮมสเตย์เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวอีกด้วย แต่เนื่องด้วยที่พักส่วนใหญ่เป็นของเอกชน ทำให้ผลประโยชน์ตกอยู่ที่ฝ่ายเดียว และยังการบริหารจัดการภายในชุมชน การพัฒนาต่างๆ เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวภายในชุมชนได้ (แผนพัฒนาชุมชนวอแก้ว, 2564)

ดังนั้นปัญหาในการพัฒนาการท่องเที่ยวจึงจำเป็นต้องศึกษาศักยภาพด้านการพัฒนาโฮมสเตย์เป็นอันดับแรก โดยสอบถามความคิดเห็น ความต้องการผู้เชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาโฮมสเตย์ ซึ่งผลลัพธ์ที่ได้จากการศึกษาวิจัยสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาโฮมสเตย์เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนวอแก้ว อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปางจังหวัดลำปางจังหวัดลำปางได้

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาศักยภาพการพัฒนาโฮมสเตย์เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนวอแก้ว อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง

ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษการวิจัยครั้งนี้ มีขอบเขตในการศึกษาด้านเนื้อหา คือ ศักยภาพการพัฒนาโฮมสเตย์เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนวอแก้ว อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง เพื่อการพัฒนาในการต้อนรับนักท่องเที่ยว

ศึกษาวิจัยในครั้งนี้ได้มีการกำหนดขอบเขตของประชากรคือ นักท่องเที่ยวที่เข้ามาเที่ยวกลุ่มตัวอย่าง คือ นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาพักโฮมสเตย์ จำนวน 270 คน

ขอบเขตพื้นที่ในการวิจัย คือ โฮมสเตย์ของชุมชนวอแก้ว อำเภอหางฉัตร จังหวัดลำปาง

การทบทวนวรรณกรรม

แนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน

พจนา สวนศรี (2546) ได้ระบุว่า แนวคิดและต้นกำเนิดของคำว่า อีโคทัวร์ริซึม (ecotourism) มาจากประเทศตะวันตก มีการให้คำนิยามคำนี้หลากหลายขึ้นอยู่กับภูมิหลังของแต่ละคนหรือสังคมที่ผู้เขียนหรือนักวิชาการคลุกคลีอยู่ โดยส่วนใหญ่จะให้ความสำคัญในเรื่องการพัฒนาที่คู่ไปกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ในบริบทสังคมไทยที่คนกับธรรมชาติมีความผูกพันใกล้ชิดกันแนวคิดนี้จึงเน้นบทบาทของคนและชุมชนมากขึ้น

การท่องเที่ยวโดยชุมชน คือ การท่องเที่ยวที่คำนึงถึงความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม สังคม และวัฒนธรรม กำหนดทิศทางโดยชุมชน จัดการโดยชุมชนเพื่อชุมชน และชุมชนมีบทบาทเป็นเจ้าของมีสิทธิในการจัดการดูแลเพื่อให้เกิดการเรียนรู้แก่ผู้มาเยือน โดยมองว่าการท่องเที่ยวต้องทำงานครอบคลุม 5 ด้าน พร้อมกัน ทั้งการเมือง เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมโดยมีชุมชนเป็นเจ้าของและมีส่วนในการจัดการ

แนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว

สมชาติ อุ่ออ่อน (2552) ได้ให้ความหมายของการท่องเที่ยวไว้ว่าการท่องเที่ยวหมายถึง การเคลื่อนย้ายของผู้คนจากแห่งหนึ่งไปสู่อีกแห่งหนึ่ง ซึ่งรวมไปถึงการเดินทางภายในประเทศและการเดินทางระหว่างประเทศ นอกจากนี้การเดินทางเพื่อการประชุมสัมมนาเพื่อศึกษาหาความรู้เพื่อการกีฬา เพื่อการติดต่อธุรกิจ ตลอดจนการเยี่ยมญาติพี่น้องกันนับ เป็นการท่องเที่ยวทั้งสิ้น โดยในหลักเกณฑ์ความหมายกำหนด ได้โดยเงื่อนไข 3 ประการ ดังนี้

1. เดินทางจากที่อยู่อาศัยปกติไปยังสถานที่อื่นเป็นการชั่วคราว
2. เดินทางด้วยความสมัครใจ
3. เดินทางด้วยวัตถุประสงค์ใด ๆ ที่มีใช้เพื่อการประกอบอาชีพหรือหารายได้

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว

โธมัส บันเปียมรัชฎ์ (2553) กล่าวว่า การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเป็นการนำเอาทรัพยากรที่มีอยู่มาใช้ประโยชน์ และแบ่งพื้นที่ทางการท่องเที่ยวออกเป็น 3 พื้นที่เพื่อประโยชน์ในการจัดการดังนี้

1. พื้นที่ท่องเที่ยวที่ติดตลาดแล้ว จะทำการพัฒนาได้โดยอาศัยความร่วมมือจากหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้อง จัดการทำแผนการใช้ประโยชน์ของพื้นที่โดยไม่เกินความสามารถในการรับรองของพื้นที่และความร่วมมือในระดับท้องถิ่น
2. พื้นที่ที่มีศักยภาพทางการท่องเที่ยวระหว่างประเทศ เช่น เชียงใหม่ ที่เป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพทางการท่องเที่ยวและต้องพยายามพัฒนาพื้นที่ใกล้เคียงด้วย เช่น เชียงราย ลำปาง ลำพูน เพื่อการกระจายประโยชน์ของการพัฒนาการท่องเที่ยวไปยังจังหวัดใกล้เคียงอย่างกว้างขวาง
3. พื้นที่สำหรับการท่องเที่ยวภายในจังหวัด เป็นพื้นที่ในจังหวัดหรือระหว่างจังหวัด ใกล้ๆกันคณะกรรมการการท่องเที่ยวและการศึกษาวุฒิสภา (ม.ป.ป.) กล่าวถึง การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว สรุปได้ว่า เป็นการบริหารและจัดการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวแต่ละแห่งให้มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวเหมาะสมกับสภาพทรัพยากรมีความหลากหลายด้านจุดประสงค์ทางการศึกษาเรียนรู้เป็นหลัก และไม่ส่งผลกระทบให้สิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรมลง ซึ่งจะมีการดำเนินงาน 3 ด้าน คือ 1) ด้านนโยบาย 2) ด้านการจัดการ ได้แก่การจัดการพื้นที่ท่องเที่ยว การให้การศึกษาและสื่อความหมาย การจัดการการท่องเที่ยว การบริการการท่องเที่ยว การจัดการสิ่งแวดล้อมการป้องกันและลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม การส่งเสริมการตลาด และการมีส่วนร่วมในชุมชน 3) ด้านการดำเนินการในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวใด ๆ สิ่งที่ต้องคำนึงถึงในลำดับแรก คือ การพัฒนาองค์ประกอบของการท่องเที่ยว

ทฤษฎีเกี่ยวกับที่พักแรม

ปรีชา แดงโรจน (2544) กล่าวถึงความหมายของอุตสาหกรรมโรงแรมว่า คือ การที่สถานประกอบการดำเนินธุรกิจโดยมีการจัดตั้งเพื่อรับสินจ้างสำหรับคนเดินทางหรือบุคคลที่หาที่อยู่หรือที่พัก มีบริการอาหารและเครื่องดื่มไว้บริการคนเดินทางอย่างมีแบบแผน มีมาตรการควบคุม

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2558) กล่าวถึงความหมายของโรงแรม คือ ธุรกิจที่พักเป็น ปัจจัยสำคัญที่ทำให้นักท่องเที่ยวพักค้างคืนชั่วคราวในระหว่างเดินทางนักท่องเที่ยวได้รับ อย่างสะดวกสบายและปลอดภัย ธุรกิจที่พักจึงจำเป็นต้องมีไว้บริการนักท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งธุรกิจที่พัก หมายถึง การประกอบธุรกิจให้บริการด้านที่พักค้างคืนชั่วคราวแก่นักท่องเที่ยวในระหว่างเดินทางท่องเที่ยวเพื่อให้นักท่องเที่ยว สามารถพักผ่อนในแหล่งท่องเที่ยวได้อย่างสะดวกสบายและปลอดภัย ธุรกิจโรงแรมมีห้องพักที่มีสิ่งอำนวยความสะดวกทุกอย่างให้บริการผู้เข้าพัก และมีการจ่ายค่าบริการการใช้ห้องพัก

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

สรีตา ศรีสุวรรณ และ บงกช เดชมิตร (2562) ได้ศึกษาเรื่อง แนวทางการจัดการที่พักแบบโฮมสเตย์ให้คงเสน่ห์ และแตกต่างอย่างมีอัตลักษณ์เพื่อตอบโจทย์การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน มีวัตถุประสงค์เพื่อเสนอแนวทางการจัดการที่พักแบบโฮมสเตย์ให้คงเสน่ห์และแตกต่างอย่างมีอัตลักษณ์เพื่อตอบโจทย์การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนโดยมีวัตถุประสงค์ 3 ประการ คือ 1) ศึกษาบริบทของที่พักแบบโฮมสเตย์ 2) ศึกษารูปแบบแนวคิดของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน และ 3) เสนอแนะรูปแบบการจัดการที่พักแบบโฮมสเตย์ให้คงเสน่ห์และแตกต่างอย่างมีอัตลักษณ์เพื่อตอบโจทย์การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน เพื่อเป็นแนวทางให้ผู้ประกอบธุรกิจโฮมสเตย์ดำเนินการจัดการที่พักแบบโฮมสเตย์ให้คงเสน่ห์และแตกต่างอย่างมีอัตลักษณ์ อีกทั้งยังเป็นการสร้างจุดขายให้กับแหล่งท่องเที่ยว และที่สำคัญยังสามารถช่วยรักษาทรัพยากรอันทรงคุณค่าให้คงอยู่ถึงรุ่นลูกรุ่นหลาน โดยจากผลการศึกษาสามารถสรุปเป็นแนวทางการจัดการที่พักแบบโฮมสเตย์ให้ตอบโจทย์การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนได้ 5 ข้อ ดังนี้ 1) สร้างอัตลักษณ์เอกลักษณ์ คงเสน่ห์ตัวตนของชุมชน และโฮมสเตย์ที่โดดเด่นและ

เข้มแข็ง 2) สร้างความรู้สึกรู้สึกความเป็นเจ้าของให้กับคนในชุมชน 3) สร้างการเชื่อมโยงภาคีเครือข่ายของแหล่งท่องเที่ยวในท้องถิ่น 4) สร้างจิตสำนึกที่ดีให้แก่นักท่องเที่ยวที่เข้ามาพักโฮมสเตย์ และ 5) สร้างการเชื่อมโยงและบูรณาการโฮมสเตย์กับการท่องเที่ยวในรูปแบบต่าง ๆ

กาญจนา สุคันธสิริกุล (2558) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาศักยภาพการตลาดบริการของโฮมสเตย์ที่ได้รับรองมาตรฐานในจังหวัดนครราชสีมา มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาศักยภาพการตลาดบริการของโฮมสเตย์ที่ได้รับรองมาตรฐานในจังหวัดนครราชสีมา เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคด้านการตลาดบริการของโฮมสเตย์ที่ได้รับรองมาตรฐานในจังหวัดนครราชสีมา และเพื่อให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการพัฒนาศักยภาพการตลาดบริการแก่ผู้ประกอบการโฮมสเตย์ที่ได้รับรองมาตรฐานในจังหวัดนครราชสีมา กลุ่มตัวอย่างได้แก่ กลุ่มผู้รู้ จำนวน 9 ราย กลุ่มผู้ปฏิบัติงานจำนวน 32 ราย และกลุ่มผู้ให้ข้อมูลทั่วไป จำนวน 25 ราย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง ข้อมูลที่ได้นำมาวิเคราะห์เชิงเนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1) โฮมสเตย์ที่ได้รับการรับรองมาตรฐานมีศักยภาพการตลาดบริการครอบคลุมทั้ง 7 ด้าน ได้แก่ ด้านผลิตภัณฑ์และบริการ ด้านราคา ด้านช่องทางการจัดจำหน่ายและการกระจายสินค้า ด้านการส่งเสริมการตลาด ด้านบุคลากร ด้านกระบวนการและด้านลักษณะทางกายภาพ ตามกรอบมาตรฐานโฮมสเตย์ไทย 2) ปัญหาและอุปสรรคด้านการตลาดบริการของโฮมสเตย์ ได้แก่ การปรับปรุงคุณภาพของที่พักรับรองและบริการยังสู้กับเอกชนไม่ได้ การปรับราคาไม่สามารถทำได้ง่ายเนื่องจากมีราคาใกล้เคียงกับคู่แข่ง สถานที่ตั้งของกลุ่มโฮมสเตย์ตั้งอยู่ในพื้นที่ชนบทการเดินทางไม่สะดวกในบางฤดูกาล ช่องทางที่ใช้ในการติดต่อส่วนใหญ่ผ่านทางโทรศัพท์บางครั้งไม่สามารถติดต่อได้ การส่งเสริมการตลาดยังคงอาศัยหน่วยงานจากภาครัฐช่วยเหลือในการจัดทำใบปลิวและฝากเว็บไซต์ไว้กับหน่วยงานต่างๆ บุคลากรบางส่วนยังขาดความรู้และมีจำนวนไม่เพียงพอในการบริการนักท่องเที่ยว ด้านกระบวนการชุมชนบางส่วนยังขาดความรู้ความเข้าใจในการบริหารจัดการ การดำเนินงาน หรือการสร้างรายได้จากบริการอื่น ๆ ด้านสิ่งแวดล้อม ทางกายภาพเป็นพื้นที่ชนบท ห่างไกลสิ่งอำนวยความสะดวก บ้านพักและสถานที่ท่องเที่ยวอยู่ใกล้กันการเดินทางจึงต้องใช้เวลามาก

พพร โอทกานนท์ (2555) ได้ศึกษาเรื่อง รูปแบบคุณภาพการบริการ ภาพลักษณ์แหล่งท่องเที่ยว และความพึงพอใจที่ส่งผลต่อความตั้งใจเชิงพฤติกรรมการท่องเที่ยวแบบพำนักระยะยาวของชาวยุโรปและอเมริกัน มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อสำรวจคุณลักษณะของนักท่องเที่ยวชาวยุโรปและอเมริกัน 2) เพื่อค้นหารูปแบบคุณภาพการบริการ ภาพลักษณ์แหล่งท่องเที่ยว และความพึงพอใจที่ส่งผลต่อความตั้งใจเชิงพฤติกรรมการท่องเที่ยวแบบพำนักระยะยาว ประชากรที่ศึกษา ได้แก่ นักท่องเที่ยวชาวยุโรปและชาวอเมริกันที่มาท่องเที่ยวประเทศไทยมากกว่า 2 อาทิตย์ขึ้นไป กลุ่มตัวอย่างเป็นนักท่องเที่ยวชาวยุโรปและชาวอเมริกัน กลุ่มละ 320 คน สุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอนกลุ่ม เก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ผลการวิจัย พบว่า 1) กลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวชาวยุโรปเป็นนักท่องเที่ยวแบบราคาประหยัด และกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวชาวอเมริกันเป็นนักท่องเที่ยวแบบราคากลาง 2) ผลการค้นหารูปแบบสมการโครงสร้าง พบว่าองค์ประกอบสำคัญที่สุดที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจเชิงพฤติกรรมการท่องเที่ยวแบบพำนักระยะยาวของชาวยุโรป คือ ภาพลักษณ์ด้านสิ่งดึงดูดใจแหล่งท่องเที่ยว และคุณภาพการบริการด้านการเอาใจใส่ ส่วนองค์ประกอบสำคัญที่สุดที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจเชิงพฤติกรรมการท่องเที่ยวแบบพำนักระยะยาวของชาวอเมริกัน คือ ภาพลักษณ์ด้านกิจกรรมแหล่งท่องเที่ยว และคุณภาพบริการด้านความเชื่อถือได้

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ กลุ่มนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาพักที่โฮมสเตย์ของชุมชนวอแก้ว อำเภอนาทม จังหวัดลำปาง โดยการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบง่าย จากสถิตินักท่องเที่ยวจำนวน 835 คน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นครั้งนี้ จำนวน 270 คน โดยได้คำนวณหาขนาดกลุ่มตัวอย่าง ด้วยการกำหนดค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 95% โดยการใช้สูตรคำนวณกลุ่มตัวอย่างของยามาเน Yamane (1973)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับงานวิจัยในครั้งนี้ คือ แบบสอบถามที่สร้างขึ้นเพื่อสอบถามกลุ่มตัวอย่างซึ่งแบบสอบถามมีโครงสร้างในการเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามมีลักษณะเป็นการเลือกตอบ (Check List) เพียงคำตอบเดียว ได้แก่ เพศ สถานภาพ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน

ส่วนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวของโฮมสเตย์ของชุมชนวอแก้ว อำเภอห้วยฉัตร จังหวัดลำปางโดยลักษณะของแบบสอบถามเป็นมาตราส่วนการประมาณค่า (Rating Scale)

ส่วนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวที่เข้าพักในโฮมสเตย์ โดยลักษณะของแบบสอบถามเป็นมาตราส่วนการประมาณค่า (Rating Scale)

การตรวจสอบเครื่องมือ โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) เพื่อวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้อง (Item Objective Congruence Index = IOC) ตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ โดยคัดเลือกเฉพาะข้อคำถามที่มีค่า IOC = 0.50 ขึ้นไป ผลการประเมินคุณภาพของแบบสอบถาม ได้ค่าดัชนีความสอดคล้องโดยรวมเท่ากับ 0.86 และทำการทดสอบหาความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถาม จำนวน 30 ชุด ด้วยวิธีการหาความสอดคล้องภายใน (Internal Consistency Method) โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์ อัลฟาของคอน บราท (Cronbach's alpha Coefficient) Cronbach, L. J. (1990) ใช้โปรแกรมสำเร็จรูป ซึ่งสามารถวิเคราะห์ความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม เท่ากับ .975 (ซึ่งมีค่ามากกว่า .70) ดังนั้นแสดงว่าแบบสอบถามมีความเชื่อมั่น และเชื่อถือได้

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเป็นการวิเคราะห์เชิงปริมาณโดยแจกแบบสอบถาม (Questionnaires) แก่กลุ่มตัวอย่างที่กำหนดไว้ จากนั้นนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

สถิติเชิงพรรณนา ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ สถานะระดับการศึกษา อาชีพ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน โดยใช้ ค่าร้อยละ และการแจกแจงความถี่

ส่วนการวิเคราะห์ข้อมูลศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวของโฮมสเตย์ และความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวที่เข้าพักในโฮมสเตย์ ใช้ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย

1. ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ส่วนใหญ่นักท่องเที่ยวเป็นเพศหญิง มีอายุ 21-29 ปี มีสถานภาพโสด ส่วนใหญ่มีการศึกษาระดับปริญญาตรี โดยมีอาชีพเป็นพนักงานบริษัทเอกชน และมีรายได้ต่อเดือน 15,001-20,000 บาท

2. การวิเคราะห์ศักยภาพการพัฒนาโฮมสเตย์เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนวอแก้ว อำเภอห้วยฉัตร จังหวัดลำปาง

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความคิดเห็นเกี่ยวกับด้านศักยภาพการพัฒนาโฮมสเตย์เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนวอแก้ว อำเภอห้วยฉัตร จังหวัดลำปาง

ศักยภาพการจัดการ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ ความคิดเห็น
1. ทำเลที่ตั้งใกล้ขีดธรรมชาติเหมาะสมแก่ การพักผ่อน	4.30	0.80	มาก
2. มีการบริหารจัดการงานภายในโฮมสเตย์ที่ดี	4.11	0.71	มาก
3. สามารถเดินทางเข้าถึง โฮมสเตย์ได้ง่าย	4.11	0.70	มาก
4. เจ้าของบ้าน (โฮมสเตย์) มีความเป็นมิตร เต็มใจให้บริการ	4.20	0.78	มาก
5. มีสิ่งอำนวยความสะดวกภายในโฮมสเตย์	4.00	0.83	มาก
6. สภาพแวดล้อมภายในโฮมสเตย์มีความ เหมาะสม	4.03	0.86	มาก
7. ขนาดของโฮมสเตย์มีผลต่อการตัดสินใจเข้าพัก	4.10	0.75	มาก
8. โฮมสเตย์มีราคาที่พักเหมาะสม	3.98	0.84	มาก
รวม	4.11	0.78	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า ความคิดเห็นเกี่ยวกับด้านศักยภาพการพัฒนาโฮมสเตย์เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนวอแก้ว อำเภอห้วยฉัตร จังหวัดลำปาง ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.11) โดยประเด็นที่นักท่องเที่ยวให้ความคิดเห็นมากที่สุด คือ มีทำเลที่ตั้งใกล้ขีดธรรมชาติเหมาะสมแก่การพักผ่อน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.30) รองลงมาคือ เจ้าของบ้าน (โฮมสเตย์) มีความเป็นมิตร เต็มใจให้บริการ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.20) สามารถเดินทางเข้าถึง โฮมสเตย์ได้ง่าย อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.11) มีการบริหารจัดการงานภายในโฮมสเตย์ที่ดี อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.11) ขนาดของโฮมสเตย์มีผลต่อการตัดสินใจเข้าพัก อยู่ในระดับ

มาก ($\bar{X} = 4.10$) สภาพแวดล้อมภายในโฮมสเตย์มีความเหมาะสม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.03$) มีสิ่งอำนวยความสะดวกภายในโฮมสเตย์ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.00$) และโฮมสเตย์มีราคาที่พักเหมาะสม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.98$)

3. ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวที่เข้าพักในโฮมสเตย์ของชุมชนวอแก้ว อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับการบริการทางการท่องเที่ยวที่พักในโฮมสเตย์ ของชุมชนวอแก้ว อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง

การบริการทางการท่องเที่ยวที่พัก	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
ด้านอาหาร	3.93	0.85	มาก
ด้านแหล่งท่องเที่ยว	4.09	0.84	มาก
ด้านที่พักแรม	4.10	0.74	มาก
ด้านคมนาคม	4.04	0.86	มาก
ด้านความปลอดภัย	3.99	0.88	มาก
รวม	4.03	0.83	มาก

จากตารางที่ 2 พบว่า ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับการบริการทางการท่องเที่ยวที่พักในโฮมสเตย์ ของชุมชนวอแก้ว อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.03$) โดยด้านที่มีความเห็นมากที่สุด คือ ด้านที่พักแรม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.10$) รองลงมา ด้านแหล่งท่องเที่ยว อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.09$) ด้านคมนาคม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.04$) ด้านความปลอดภัย อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.99$) และด้านอาหาร อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.93$)

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาเรื่องศักยภาพการพัฒนาโฮมสเตย์เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนอ่าวแก้ว อำเภอลำปำ จังหวัดลำปาง สามารถอภิปรายผลดังนี้

ด้านที่พักแรม เป็นด้านที่นักท่องเที่ยวมีความต้องการอยู่ในอันดับแรก เนื่องจากบ้านพักเป็นสัดส่วน มีเครื่องนอน อุปกรณ์ครบถ้วน สะอาด มีมุมพักผ่อนภายในบ้าน สอดคล้องกับ กาญจนา สุค์ณศิริกุล (2558) กล่าวว่า เจ้าบ้านมีการจัดเตรียมที่นอนและอุปกรณ์สำหรับอำนวยความสะดวกให้นักท่องเที่ยว ส่วนห้องอาบน้ำและห้องส้วมมีความสะอาด มีพัดลมติดเพดาน มีการดูแลบริเวณรอบบ้านให้มีความสะอาดอยู่เสมอ และได้รับการทำความสะอาดทุกครั้งที่มีการเปลี่ยนนักท่องเที่ยวและเปลี่ยนเครื่องนอนตามความเหมาะสมในกรณีที่นักท่องเที่ยวพักหลายวัน

ด้านแหล่งท่องเที่ยว เป็นด้านที่นักท่องเที่ยวให้ความคิดเห็นว่ามีแหล่งท่องเที่ยวที่อุดมสมบูรณ์อยู่เป็นจำนวนมาก ซึ่งแหล่งท่องเที่ยว เป็นอีกหนึ่งปัจจัยที่นักท่องเที่ยวมีความต้องการ ซึ่ง ศิริพร พันธุลี และคณะ (2555) ได้เสนอแนวคิดการท่องเที่ยวที่ไม่ช่วงชิงการใช้ประโยชน์จากสิ่งแวดล้อม สังคม และวัฒนธรรมของ ชุมชน หากแต่มุ่งตอบสนองความต้องการของคนในท้องถิ่นให้มากที่สุด มีการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวร่วมกับคนในชุมชน

ด้านคมนาคม เป็นด้านที่นักท่องเที่ยวมีความคิดเห็นว่าการคมนาคมที่สะดวกสบาย มีบริการรถสาธารณะที่ให้บริการไปยัง แหล่งท่องเที่ยวต่างๆทำให้นักท่องเที่ยวเกิดความประทับใจ ซึ่ง สุริยะ เจริมประชาชนรากร และ กรรณิการ์ ศิลพิพัฒน์ (2549) กล่าวว่า การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว หรือสถานที่ท่องเที่ยว นับเป็นปัจจัยที่จะทำให้ นักท่องเที่ยวเกิดความพอใจ

ด้านความปลอดภัย เป็นด้านที่นักท่องเที่ยวมีความคิดเห็นว่าเป็นสถานที่ที่มีความปลอดภัยในระดับหนึ่งแต่ถ้าเมื่อใดที่นักท่องเที่ยวมาท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น การก่อให้เกิดอาชญากรรมและมีมิจฉาชีพก็จะตามมาเช่นกัน เพราะฉะนั้นผู้ที่เกี่ยวข้องควรจัดตำรวจท่องเที่ยวหรืออาสาสมัครชุมชนในการดูแลสอดส่องให้ความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยว เพื่อสร้างความมั่นใจแก่นักท่องเที่ยว สอดคล้องกับ รวีวรรณ พวงสอน และคณะ (2554)

บ้านพักโฮมสเตย์มีความแข็งแรงและปลอดภัย เครื่องใช้ไฟฟ้ามีมาตรฐานความปลอดภัย มีการจัดเวรยามและระบบรักษาความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยวและมีความพร้อมเกี่ยวกับการปฐมพยาบาลเบื้องต้น และพบพร โอทกานนท์ (2555) กล่าวว่า นักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะความพึงพอใจในด้านความปลอดภัยจากผู้ก่อการร้ายและความปลอดภัยของแหล่งท่องเที่ยว

ด้านอาหารเป็นด้านที่นักท่องเที่ยวมีความคิดเห็นว่ามีร้านอาหารให้บริการนักท่องเที่ยวอยู่เป็นจำนวนมาก ซึ่งแต่ละร้านจะมีการตกแต่งร้านเป็นเอกลักษณ์ที่แตกต่างกัน นักท่องเที่ยวส่วนมากนิยมรับประทานอาหารท้องถิ่น สอดคล้องกับ สรिता ศรีสุวรรณ และ บงกช เดชมิตร (2562) พบว่า อาหารที่นำมาบริการนักท่องเที่ยวจะต้องสะอาด มีห้องครัวและอุปกรณ์ที่ถูกสุขลักษณะ รวมถึงบรรจุภัณฑ์จะต้องสะอาดและปลอดภัยด้วย มากไปกว่านั้นรายการอาหารที่นำเสนอให้นักท่องเที่ยวควรจะต้องเป็นอาหารที่ให้คนในบ้านนั้นรับประทานอยู่เป็นปกติ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้

1. องค์กรธุรกิจสามารถนำไปใช้พัฒนาโฮมสเตย์ให้มีคุณภาพ ตรงตามต้องการของนักท่องเที่ยวได้
2. คนในท้องถิ่นสามารถนำไปเป็นแนวทางการพัฒนาในชุมชน ให้เป็นตามมาตรฐานของกรมการท่องเที่ยวได้
3. สามารถนำไปเป็นแนวทางในการพัฒนาปัจจัยพื้นฐานของแหล่งท่องเที่ยวให้สามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้

ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาด้านมาตรฐานโฮมสเตย์ไทยก้าวสู่อาเซียนมาตรฐานในระดับสากลเพื่อเพิ่มความมั่นใจให้นักท่องเที่ยว
2. ควรศึกษาด้านการจัดการภายในโฮมสเตย์ เพื่อนำผลที่ได้มาพัฒนาการจัดการภายในโฮมสเตย์

3. ควรศึกษาเกี่ยวกับปัญหาอุปสรรค ในการบริหารจัดการโฮมสเตย์ในส่วนของผู้ประกอบการเพื่อนำมาปรับปรุงให้ได้มาตรฐานของกรมการท่องเที่ยว

เอกสารอ้างอิง

- กาญจนา สุคันธสิริกุล. (2558). *การพัฒนาศักยภาพการตลาดบริการของโฮมสเตย์ที่ได้รับรองมาตรฐานในจังหวัดนครราชสีมา*. สืบค้นเมื่อ 2 ตุลาคม 2562, จาก <http://sutir.sut.ac.th:8080/jspui/bitstream/123456789/5660/1/Fulltext.pdf>.
- คณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2559). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ .2560-2564)*. สืบค้นเมื่อ 11 ตุลาคม 2562, จาก http://www.nesdb.go.th/ewt_news.php?nid=6420.
- โฆสิต ปั้นเปี่ยมรัษฎ์. (2553). *การพัฒนาประเทศแนวความคิดและทิศทาง*. สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. (2558). *การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน*. พิมพ์ครั้งที่ 2. (ฉบับปรับปรุง). กรุงเทพฯ : ธรรมสาร.
- ปรีชา แดงโรจน์. (2544). *อุตสาหกรรมท่องเที่ยวสู่ศตวรรษที่ 21*. (พิมพ์ครั้งที่ 1) กรุงเทพฯ: บริษัทไฟว์แอนด์โฟร์พริ้นติ้ง จำกัด.
- พจนา สวนศรี. (2546). *คู่มือการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน*. กรุงเทพฯ :โครงการท่องเที่ยวเพื่อชีวิตและธรรมชาติ.
- พบพร โอทกานนท์. (2555). *รูปแบบคุณภาพการบริการ ภาพลักษณ์แหล่งท่องเที่ยว และความพึงพอใจที่ส่งผลต่อความตั้งใจเชิงพฤติกรรมกรการท่องเที่ยวแบบพำนักระยะยาวของชาวยุโรปและอเมริกัน*. ดุษฎีนิพนธ์บริหารธุรกิจดุษฎีบัณฑิต (การตลาด) มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย.
- รวีวรรณ พวงสอน และคณะ. (2554). *ศึกษาศักยภาพด้านที่พักโฮมสเตย์เพื่อนำไปสู่การพัฒนาการท่องเที่ยวตามมาตรฐานสากล*. คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย.

- ศูนย์ประสานงานเครือข่ายการท่องเที่ยวชุมชน (2559). *การท่องเที่ยวโดยชุมชน*. สืบค้นเมื่อ 2 ตุลาคม 2562, จาก <https://thaicomcommunitybasedtourismnetwork.wordpress.com/cbt/>.
- ศิริพร พันธุ์ลี และคณะ. (2555). *วิจัยและพัฒนาการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของชนเผ่ามปีโดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วม : กรณีศึกษาบ้านดง ตำบลสวนเขื่อนอำเภอเมือง จังหวัดแพร่*. รายงานการวิจัย มหาวิทยาลัยแม่โจ้
- สถาบันท่องเที่ยวโดยชุมชน. (2557). *รู้จักสถาบันการท่องเที่ยวโดยชุมชน (CBT-I)*. สืบค้นเมื่อ 2 ตุลาคม 2562, จาก <https://cbtyouth.wordpress.com/cbt-youth/cbti/>.
- สมชาติ อุ๋อั่น. (2552). *การท่องเที่ยวเชิงนิเวศและการวางแผน*. นครปฐม : ภาควิชาภูมิศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สุริยะ เจียมประชนารากร และกรรณิการ์ ศीलพิพัฒน์. (2549). *อุตสาหกรรมท่องเที่ยว*. กรุงเทพฯ : ศูนย์ส่งเสริมวิชาการ.
- สรีตา ศรีสุวรรณ และบงกช เดชมิตร. (2562). *แนวทางการจัดการที่พักแบบโฮมสเตย์ให้คงเสน่ห์ และแตกต่างอย่างมีอัตลักษณ์เพื่อตอบโจทย์การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน*. วารสารการจัดการธุรกิจ มหาวิทยาลัยบูรพา. ปีที่ 8 (1), หน้า 8.
- สำนักงานจังหวัดลำปาง. (2562). *แผนพัฒนาจังหวัดลำปาง 4 ปี พ.ศ. 2561-2564*. สืบค้นเมื่อ 2 ตุลาคม 2562, จาก http://www.lampang.go.th/strategic/index_pl.htm.
- องค์การบริหารส่วนตำบลอแก้ว. (2560). *แผนพัฒนาชุมชนอแก้วปี 2564*. สืบค้นเมื่อ 2 ตุลาคม 2562, จาก <https://www.workaew.go.th/03development/planup.php>.
- Cronbach, L. , J. (1990). *Essentials of psychological testing (5th ed.)*. New York : Harper Collins Publishers.
- Yamane, T. (1973). *Statistics: An Introductory Analysis*. New York: Harper and Row Publications.

